РЕАБИЛИТАЦИЯ НА НОРМАЛНОСТТА

Градската митология е врасла естествено в прозата на Капор благодарение на факта, че той е градски човек от корен. *Корен за човека е детето* и всичко онова, което го прави такъв. Капор решително е определен от времето на оформяне на душата, от основните впечатления, които никога не се забравят, и той ги извежда в своята проза като трайно емоционални константи. Печатът на града е поставен върху цялостното разказване на Капор и по това трябва да го считаме истински и цялостен писател в този аспект, поне когато говорим за нашата по-нова проза. Позволявам си да твърдя това не поради причината, че бих омаловажавал или пропускал да забележа участието на още няколко наши повествователи в изграждането на модерната градска митология, а затова че нито един от тях не е решил като Капор своята задача на социолог. Да, именно това, ни повече, ни по-малко! Силата на Капор да развълнува, живото спомняне, предизвиквано от повествованието, може в този случай да се оцени като своеобразен *похват на модерната градска микро-социология*, а именно, обновявайки едно време и сортирайки своята колекция от картини, Капор с фино умение почти във всяко изречение вгражда точни данни, които по време и пространство ситуират разказа. Без да се бои от локалната окраска, той именно от нея изгражда своето съдържание: това, което другите повествователи заобикалят - едни затова, че няма какво да кажат, други, защото мислят, че универсалността е по-трайна - при него е превърнато в самата същност на произведението. Десетки и

стотици локални данни, факти, асоциации, имена, анекдоти, сума ти и “общи места”, описания, скици, заглавки, образи и типове не служат на Капор само за “грунд” или като “колорит” за развиване на “действието”, а те представляват самите случки...

Създавайки по този начин впечатляваща атмосфера, било то разказа за детството в Сараево, летуването в Дубровник, следването в Белград, пътуването до Ню Йорк, безделничането на Ада, чиновничеството в някаква канцелария, *Капор всъщност пресъздава моделите на всекидневния живот*. Всичко у него е действително, и всичко у него същевременно е и имагинерно: митологията се гради от “митеми”, значи от късове действителност, изпълнени със сила на въображението и сила да развълнуват, но така че като цяло не получаваме елементарна сухопарна реконструкция, а фантастична мрежа, която е нещо повече. Картини на времето бликат в прозата на Капор: цветове на деня и нощта, анекдоти, филмови звезди от едно време, крилати фрази, неща които в момента ни определят, жаргон, навици, бляновe... “Да бъда свидетел”, както казва в *Провинциалист*, това е копнежът на Капор. В този смисъл той има изключителни качества, от онази страна на изтъкнатата вече сила да развълнува: мисля, на първо място, за *преценка на нещата като медии на времето*, което ще стане ясно, когато спомена ролята, която в определени периоди могат да имат дадени обекти, нововнесени артикули, модни нещица и други подобни, както на времето това са били домашните сапуни, фъстъченото масло, прахът ДДТ, какаото, както това веднъж е манията по джаза или Джеймс Дийн, модата на журовете, манията да се ходи в “Кинотеката”, появата на транзистора, хавлиените кърпи, модата на кубчетата лед в питието и т. н. Като никой преди него в нашата проза - тук

подсилвам своето твърдение - Капор с такова *чувстване на предметите като медии на времето* закотвя своето разказване, прави го достоверно, присъстващо и го застрахова против стареене. Правейки секция на градската митология, пренасяйки я сега в отломките от "митемите", но предавайки я също така и в по-широките очертания на нейната атмосфера (пресъздавайки духа и аромата на градските, главно белградски, улици и кафенета, паркове, места за разходки и излети, клубове, домашни събирания, кино-зали, барове, канцеларии и редакции, училища и академии, студентски общежития, някогашните танцови забави, курорти, филмови студия...), Капор изгражда сложен собствен свят, по-ценен от всичко, което е отминало. На практика, *той поставя своя знак за авторско право върху една епоха*, и който и да се реши на подобно начинание, неминуемо ще му бъде лепнат етикет като "капоров" еклектик. Предметите като медии на времето (за които би могло да се напише отделно есе), на атмосферата и ситуацията на една епоха, Капор събира в "бележки", които самата негова Ана нарича "сбирка баналности"... Тази самоирония непрекъснато барабани под ципата на неговата носталгия: Капор е прекалено духовит, за да не бъде готов на всякакъв обрат. Тук обаче "сбирка баналности" взимам в най-добрия смисъл: това са онези баналности, които ни определят, с които живеем, които представляват най-голямата част от нашето съществуване, баналностите, без които не можем.

Именно откритото приемане на истините от живота с цялата им баналност е ценното в повествованието на Капор. Ной не мистифицира своите образи, не ги представя като пълнени птици, натъпкани с псевдо-мъдрости, с изгъзици, всъщност, с каквито нашите белетристи успяха до днес да отблъснат от своите и книги и най-добронамерените чита-

тели. Образите на Капор живеят простичкия живот на обикновените хора, а простото, все пак, е най-трудното, което отдавна вече е фраза. Не говоря за простотата, сведена до груб реализъм, защото го свалихме от дневен ред: Капор не е писател, който наднича в чуждите кревати (или още по-лошо: от онези писатели или писателки, които мазохистично описват и митологизират собствената си физиология), не се прокрадва в обществените клозети, не проследява нищожествата, пияниците, насилниците, убийците, лудите, псевдо-философите и подобни компании, така любими на нашите короновани нови повествователи. Простотата и обичайността тук не са синоними за простотия и мръсотия, а за откритост към красотата и любовта, духовитостта и приятелството... Представете си, каква рядкост само, че читателите жадно да я попиват! Този призвук на *реабилитирана нормалност*, онази нормалност, която не е изчезнала от живота, макар че вече е прогонена от литературата, най-силно отеква в произведенията на Капор. Става дума, значи, за "баналности" като общи места на хуманността, което е онова познато нещо, което връзва читателите за книгата. Това е писателска "тайна", която (у нас) познават малцина: литературните истини или мъдрости трябва предварително да са известни, значи пулверизирани в духа на времето, за да ги познаем в писателската формулировка и ги приемем с въодушевление. Онези автори, които форсирано издигат кули от мъдрости, се излагат на опасност книгите им да се сринат като кули от карти: просто широките читателски слоеве нямат възможност за комуникация, понеже в тези изявления няма какво да познаят като свое. "Баналностите" на Капор вече отдавна циркулират около нас като митеми на всекидневната култура, но едва неговата способност да ги улови и отново лансира, ги прави четени. В това е непреодоли-

мата привлекателност на неговата духовитост, “*чарът*” - още едно нетеоретично обозначение, което изключително текстовете на Капор могат да понесат - който прави възможно буквално *наслаждение при четенето*.